

Дарина В. Григорчук

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена встановленню критеріїв ефективності управління сталим розвитком туристичної індустрії в умовах євроінтеграційного курсу України. Автором визначено показники, призначені для використання DESTINACIAMI будь-якого типу та масштабу, а також область їх застосування регулюючими туристичними організаціями. Встановлено, що критерії ефективності управління сталим розвитком туристичної індустрії можуть стати початковим етапом впровадження принципів стійкості як стандартної практики у всіх формах туризму в Україні.

Ключові слова: туристична індустрія, туризм, розвиток туризму, управління розвитком, сталий розвиток.

Табл. 1. Літ. 11.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-261-58-66

Daryna V. Hryhorchuk

MANAGEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TRAVEL INDUSTRY OF UKRAINE

The article is devoted to the establishment of criteria for managing the sustainable development of the tourism industry in the conditions of the European integration course of Ukraine. The author has defined indicators intended for use by destinations of any type and scale, as well as the scope of their application by regulatory tourism organizations. It has been established that the criteria for managing the sustainable development of the tourism industry can become the initial stage of implementing the principles of sustainability as a standard practice in all forms of tourism in Ukraine.

Keywords: tourism industry, tourism, tourism development, development management, sustainable development.

Peer-reviewed, approved and placed: 10.03.2023.

Постановка проблеми. Потрясіння останніх років – насамперед пандемія та військове вторгнення Росії в Україну – відобразили та прискорили епохальні зміни світового порядку. Ризики, які вбачаються серйознішими в короткостроковій перспективі, пов'язані зі структурними змінами в економічному та геополітичному ландшафті, що прискорюють інші глобальні загрози, з якими світовий спільноті доведеться зіткнутися протягом наступних років. Концентрація світових економік на поверненні до нормального функціонування після приборкання COVID-19 за рахунок загальносвітових масштабів вакцинації та зняття світових карантинних обмежень була порушена спалахом війни на території України внаслідок агресивного вторгнення Росії. Відповідно розпочалася нова серія криз, серед яких ключовими на сьогодні є елементи харчової та енергетичної криз, інфляція, криза вартості життя, торговельні війни, соціальні заворушення, масштабна вимушена міграція, відновлення геополітичного протистояння, аналогічного за масштабами до періоду Холодної війни. В цілому ж варто відзначити, що

¹ Kyiv National University of Technology and Design. Kyiv. Ukraine.

сучасні глобальні виклики та кризи можуть як стримувати, так і сприяти сталому економічному розвитку бізнес-структур окремо та економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження управління розвитком туристичної галузі України посідають суттєве місце в наукових працях вітчизняної туристичної спільноти. Зазначеній проблематиці присвячені численні праці вітчизняних науковців. Зокрема, Горбаль Н.І. та Когут О.І. [1] в своїх дослідженнях надають рекомендації стосовно управління розвитком туристичної галузі України в умовах впливу глобальних чинників. Гальцова О.Л. та Юрченко Н.І. [2] аналізують туристичну галузь як перспективний сектор євроінтеграційних процесів та досліджують чинники, що його стримують. У свою чергу, Юхновська Ю.О. [4] здійснює дослідження впливу глобалізації та євроінтеграції як чинників розвитку туристичної галузі України. Окрему увагу в дослідженнях учених присвячено економічному розвитку туризму в умовах глобальних викликів та політичних і економічних змін, що, зокрема, простежується в наукових працях Босовської М.В. [9], Костинець В.В. та Костинець Ю.В. [7], а також Владімір О.М., Дудкіна П.Д., Дудкіної О.П. та Шерстюка Р.П. [3]. Також це питання досить активно висвітлюється у світовій науковій спільноті. Зокрема, у дослідженнях М. Альвареза [5], Б. Бука [6], К. Блекстока [10], Г. Волеса та В. Волеса [11], Т. Лові [8] та деяких інших.

Попри наявність достатньої кількості наукових досліджень з означеної тематики, доцільним вбачається аналіз особливостей управління сталим розвитком туристичної індустрії України з урахуванням існуючих глобальних викликів.

Метою дослідження є аналіз особливостей управління сталим розвитком туристичної індустрії України.

Основні результати дослідження. За останні десятиліття туризм став одним із найбільш динамічних та швидкозростаючих секторів світової економіки. Його значення як джерела зайнятості та розвитку місцевої економіки, культури та товарів відображено в кількох цілях у сфері стійкого розвитку, у яких ставляться конкретні завдання у сфері туризму. Галузь допомагає створювати робочі місця безпосередньо та опосередковано, особливо для жінок та молоді. Враховуючи існуючі виклики в туристичній індустрії України та необхідність її руху за вектором євроінтеграції, варто зазначити, що подальший її розвиток фактично відбувається за умов формування розвитку сталого туризму в Україні.

Сталий туризм – це такий формат туризму, який задовольняє всі існуючі потреби споживачів у туризмі, але при цьому розвивається таким чином, щоб забезпечити такими ж можливостями наступні покоління. Сталий туризм включає ресурсозбереження як дбайливе ставлення до біорізноманіття, збереження всього навколишнього середовища, враховує сформовані культурні та соціальні відносини. Сталий туризм набирає сили в усьому світі: споживання зростає, постачальники туристичних послуг розробляють нові «зелені» програми, уряди та міжнародні організації запроваджують нові заходи, що заохочують принципи сталого розвитку на туризмі. Враховуючи

курс України до загальноєвропейських норм та цінностей, існуюча споживча природа традиційного туризму змінюється та здійснюється перехід до розвитку сталого туризму в різних туристичних дестинаціях України.

Для відповідності визначенню сталого туризму, дестинації мають застосовувати міждисциплінарний, цілісний (холістичний) та інтегративний підхід, який включає чотири основні цілі/показники:

- 1) демонстрація сталого управління дестинацією;
- 2) максимізація соціальних та економічних вигід для місцевих спільнот та мінімізація негативного впливу;
- 3) максимізація вигід для місцевих спільнот, відвідувачів та об'єктів культурної спадщини за мінімальної дії;
- 4) максимізація користі для навколишнього середовища та мінімізація негативного впливу.

Ці показники призначені для використання дестинаціями будь-якого типу та масштабу, а їх область застосування регулюючими туристичними організаціями повинна включати, зокрема, такі можливості:

- служити основним керівництвом для дестинацій, які мають намір стати сталими;
- допомогти споживачам розпізнати справді сталі дестинації;
- служити загальним орієнтиром для засобів масової інформації у частині позиціонування дестинацій та інформування громадськості щодо їх сталості;
- служити відправною точкою для урядових, неурядових та приватних програм у розробці норм сталого туризму.

В таблиці 1 запропонуємо критерії ефективності управління сталим розвитком туристичної індустрії в умовах євроінтеграційного курсу України.

Надамо характеристику кожному критерію по категоріям визначених груп.

Група А. Демонстрація сталого управління туризмом

А.1. Стратегія сталого туризму. Для кожної туристичної дестинації має бути затверджено, оприлюднено та здійснюватися багаторічна стратегія розвитку сталого туризму, що відповідає її масштабу, враховує природні, економічні та соціальні умови, якість життя населення, питання здоров'я та безпеки тощо.

А.2. Регулюючий туристичний орган. В будь-якій туристичній дестинації є робочий орган – департамент, група, комітет тощо, – відповідальний за забезпечення скоординованого підходу до її розвитку на кшталт сталого туризму, із залученням як приватних осіб, так і громадського сектора. Такий орган відповідає розміру та рівню дестинації, у нього визначені зони відповідальності, повноваження з контролю та практичні можливості для вирішення екологічних, економічних, соціальних та культурних завдань.

А.3. Моніторинг. У дестинації повинна діяти система моніторингу екологічних, економічних, соціальних, культурних та туристичних проблем, дотримання прав людини, а також публічного оповіщення та відгуку на відповідні виклики. Ця система моніторингу повинна періодично перевірятися та оцінюватися.

А.4. Сезонне регулювання туризму. Дестинація виділяє кошти на пом'якшення наслідків сезонних коливань у туристичній галузі, де це

доцільно, прагнучи збалансувати потреби місцевої економіки, спільноти, культури та навколишнього середовища та виявити можливості розвитку цілорічного туризму.

Таблиця 1. Критерії ефективності управління сталим розвитком туристичної індустрії в умовах євроінтеграційного курсу України, складено автором

Група А. Демонстрація сталого управління туризмом	A.1. Стратегія сталого туризму
	A.2. Регулюючий туристичний орган
	A.3. Моніторинг
	A.4. Сезонне регулювання туризму
	A.5. Адаптація до кліматичних змін
	A.6. Перелік туристичних об'єктів та пам'яток
	A.7. Нормотворча діяльність
	A.8. Інклюзивність
	A.9. Набування власності
	A.10. Задоволеність відвідувачів
	A.11. Стандарти сталості
	A.12. Охорона і безпека
	A.13. Регулювання в кризових і надзвичайних ситуаціях
	A.14. Реклама і просування
Група Б. Максимізація соціальних та економічних вигід та мінімізація негативного впливу	B.1. Економічний моніторинг
	B.2. Місцеві кар'єрні можливості
	B.3. Участь спільноти
	B.4. Місцева суспільна думка
	B.5. Доступність для місцевого населення
	B.6. Просування туризму та туристична освіта
	B.7. Попередження експлуатації
	B.8. Надання підтримки спільноті
	B.9. Підтримка місцевих підприємців
Група В. Максимізація вигід для місцевих спільнот, відвідувачів і об'єктів культурної спадщини та мінімізація негативного впливу	V.1. Захист привабливості
	V.2. Регулювання відвідування
	V.3. Поведінка відвідувачів
	V.4. Охорона культурної спадщини
	V.5. Популяризація регіону
	V.6. Інтелектуальна власність
Група Д. Максимізація вигід для навколишнього середовища та мінімізація негативного впливу	D.1. Екологічні ризики
	D.2. Захист екологічно вразливих дестинацій
	D.3. Захист дикої природи
	D.4. Викиди парникових газів
	D.5. Енергозбереження
	D.6. Регулювання в сфері водокористування
	D.7. Охорона водних ресурсів
	D.8. Якість води
	D.9. Стічні води
	D.10. Скорочення твердих відходів
	D.11. Світлове і шумове забруднення
	D.12. Екологічний транспорт

А.5. Адаптація до кліматичних змін. Дестинація повинна мати систему виявлення як негативних ризиків, так і можливостей, пов'язаних із кліматичними змінами. Ця система сприяє стратегічним заходам, спрямованим на адаптацію до кліматичних змін в області девелопменту, вибору місць для будівництва, проектування та організації роботи підприємств. Ця система сприятиме стабільності та гнучкості дестинації, а також просвітництву місцевого населення та туристів щодо проблеми зміни клімату.

А.6. Перелік туристичних об'єктів та пам'яток. У дестинації повинен бути та регулярно оновлюватися перелік її туристичних об'єктів та визначних пам'яток, у тому числі природних та культурних об'єктів.

А.7. Нормотворча діяльність. У дестинації повинні бути розроблені вказівки, норми та/або правила щодо оцінки наслідків екологічного, економічного та соціального впливу та цілісного відповідального землекористування, планування, будівництва та зносу. Дані вказівки, норми та/або правила спрямовані на захист природних та культурних ресурсів, створені за участю широкого загалу та після всебічного розгляду, публікуються та втілюються в життя.

А.8. Інклюзивність. Якщо це доцільно, території та будівлі, у тому числі природного або культурного значення, мають бути загальнодоступними, у тому числі для осіб з обмеженими можливостями і для тих, кому через інші особливості потрібні спеціальні умови. Відвідування територій та будівель, безпосередній доступ до яких неможливий, забезпечується шляхом розробки та впровадження рішень, що враховують завдання збереження цілісності території та створення у міру можливості розумних пристосувань особам із особливими потребами.

А.9. Набування власності. Повинні існувати та прийматися закони та нормативи, що стосуються придбання власності; вони мають підпорядковуватися громадському та місцевому праву, проходити обов'язкові публічні слухання та не дозволяти переселення без попередньої поінформованої згоди та/або розумної компенсації.

А.10. Задоволеність відвідувачів. У дестинації має бути система моніторингу та публічного освітлення рівня задоволеності приїжджих і, у разі потреби, вживатися заходи щодо підвищення цього рівня.

А.11. Стандарти сталості. У дестинації має бути система просування стандартів стійкості підприємств, що узгоджуються з критеріями GSTC (Глобальна рада зі сталого туризму). Дестинації доцільно публікувати список сертифікованих та перевірених на предмет відповідності стандартам сталість підприємств.

А.12. Охорона і безпека. Дестинація повинна мати систему моніторингу, попередження, громадського оповіщення та реагування на злочини та загрози безпеці та здоров'ю.

А.13. Регулювання в кризових і надзвичайних ситуаціях. Дестинація повинна мати власний план кризового та аварійного реагування, основні положення якого доводяться до відома місцевих мешканців, відвідувачів та підприємств. План регулярно оновлюється та встановлює порядок дій,

передбачає забезпечення необхідними засобами та проведення навчальних тренувань для працівників підприємств, відвідувачів та місцевих мешканців.

А.14. Реклама і просування. Реклама та просування мають чітко співвідноситися з дестинацією, її продуктами та послугами, а також відповідати вимогам сталого розвитку. Рекламні матеріали повинні бути витримані в дусі достовірності та поваги до місцевих співтовариств та туристів.

Група Б. Максимізація соціальних та економічних вигід та мінімізація негативного впливу.

Б.1. Економічний моніторинг. Доцільно проводити моніторинг прямого та опосередкованого внеску туризму в економіку дестинації, результати якого публікуються принаймні щороку. Залежно від доступності інформації він може містити витрати відвідувачів, середній дохід з номера, дані про зайнятість та капіталовкладення.

Б.2. Місцеві кар'єрні можливості. Місцеві підприємства повинні забезпечувати всім рівні можливості найму, підвищення кваліфікації, безпечні умови праці та гідну зарплату.

Б.3. Участь спільноти. Дестинації доцільно мати систему заохочення громадської участі в плануванні та ухваленні рішень на постійній основі.

Б.4. Місцева суспільна думка. Побаження місцевої громадськості, що хвилюють її проблеми, так само як і їх задоволення та рішення за допомогою регулюючих органів дестинації повинні відстежуватися, фіксуватися та своєчасно публікуватися.

Б.5. Доступність для місцевого населення. Дестинації доцільно контролювати, захищати та за необхідності відновлювати/знову дозволяти доступ місцевих жителів до природних та культурних об'єктів.

Б.6. Просування туризму та туристична освіта. Дестинації необхідно готувати програми, покликані розбудити у місцевих спільнотах прагнення до розширення розуміння можливостей та перспектив туризму, а також важливості дбайливого підходу.

Б.7. Попередження експлуатації. У дестинації повинні бути закони та відпрацьовані заходи щодо запобігання комерційної та сексуальної експлуатації або інших форм експлуатації. Дані закони та заходи - надбання гласності.

Б.8. Надання підтримки спільноті. У дестинації повинна бути система підтримки та заохочення підприємств, відвідувачів та суспільства, які бажають сприяти розвитку спільноти та запровадженню принципів сталості.

Б.9. Підтримка місцевих підприємств. У дестинації має бути система підтримки місцевих малих та середніх підприємств, яка просуває та розвиває місцеву «зелену» продукцію та принципи справедливої торгівлі, пов'язані з природними та культурними особливостями регіону. Це може стосуватися їжі та напоїв, виробів народних промислів, народної творчості, сільськогосподарської продукції тощо.

Група В. Максимізація вигід для місцевих спільнот, відвідувачів і об'єктів культурної спадщини та мінімізація негативного впливу

В.1. Захист привабливості. У дестинації повинен бути комплекс заходів та система оцінки, відновлення та збереження природних та культурних

територій/об'єктів, у тому числі будівель (що мають історичну та археологічну цінність) та сільських та міських пейзажів.

В.2. Регулювання відвідування. У DESTИНАЦІЇ доцільно мати систему регулювання відвідування визначних пам'яток, що включає заходи щодо збереження, захисту та примноження природних і культурних цінностей.

В.3. Поведінка відвідувачів. У DESTИНАЦІЇ має бути розроблено та опубліковано пам'ятки для відвідувачів з поведінки у місцях, які потребують особливо дбайливого підходу. Мета таких вказівок — звести до мінімуму негативний вплив на такі об'єкти та посилити позитивний ефект від поведінки відвідувача.

В.4. Охорона культурної спадщини. У DESTИНАЦІЇ повинні діяти закони, що регулюють продаж, торгівлю, експонування або дарування історичних та археологічних артефактів.

В.5. Популяризація регіону. Інформація, що використовується для популяризації природних та культурних об'єктів, повинна бути достовірною та точною, враховувати місцеві культурні особливості, розроблятися у співпраці з місцевими спільнотами та надається на мовами, зрозумілими відвідувачам.

В.6. Інтелектуальна власність. DESTИНАЦІЯ повинна володіти системою захисту та підтримки прав інтелектуальної власності місцевих спільнот та окремих осіб.

Група Д. Максимізація вигід для навколишнього середовища та мінімізація негативного впливу.

Д.1. Екологічні ризики. DESTИНАЦІЯ повинна виявляти існуючі загрози для навколишнього середовища і мати в своєму розпорядженні можливості використання системи протистояння цим загрозам.

Д.2. Захист екологічно вразливих DESTИНАЦІЙ. У DESTИНАЦІЇ повинна бути система моніторингу впливу туризму на навколишнє середовище, збереження довкілля, біологічних видів та екосистем, а також попередження застосування видів, що становлять загрозу.

Д.3. Захист дикої природи. У DESTИНАЦІЇ має бути система забезпечення відповідності місцевим, національним та міжнародним законам і стандартам у сфері збирання та видобутку, експонування та продажу диких видів рослин та тварин.

Д.4. Викиди парникових газів. У DESTИНАЦІЇ повинна бути система заохочення підприємств до оцінки, контролю, мінімізації та пом'якшення наслідків викидів парникових газів, інформування про них населення, у всіх аспектах їх діяльності, включаючи і викиди підприємств-підрядників та постачальників послуг.

Д.5. Енергозбереження. У DESTИНАЦІЇ доцільно мати систему заохочення підприємств до оцінки, контролю, скорочення та оприлюднення споживання енергії, а також до скорочення залежності від копалин енергоносіїв.

Д.6. Регулювання в сфері водокористування. У DESTИНАЦІЇ повинна бути система заохочення підприємств до оцінки, контролю, скорочення та інформування громадськості про режим водокористування.

Д.7. Охорона водних ресурсів. У DESTИНАЦІЇ доцільно мати систему моніторингу її водних ресурсів, що дозволяє переконатися у їх використанні

підприємствами з урахуванням водокористувальних потреб місцевої спільноти.

Д.8. Якість води. У DESTИНАЦІЇ повинна бути система моніторингу якості питної води та води, придатної для рекреаційного використання, з використанням відповідних стандартів. Результати моніторингу доступні громадськості, DESTИНАЦІЯ має в своєму розпорядженні систему своєчасного реагування на проблеми з якістю води.

Д.9. Стічні води. У DESTИНАЦІЇ мають бути затверджені та готові до використання ясні нормативи розміщення, підтримки та перевірки якості стоків з відстійників та очисних споруд; гарантується, що стоки проходять належну обробку, використовуються повторно або випускаються у безпечному режимі, з мінімальним негативним впливом на місцеве населення та навколишнє середовище.

Д.10. Скорочення твердих відходів. У DESTИНАЦІЇ доцільно мати систему заохочення підприємств до скорочення, повторного використання та переробки твердих відходів. Будь-які не перероблені та не використані заново залишкові тверді відходи підлягають знищенню з дотриманням норм безпеки та стійкості.

Д.11. Світлове і шумове забруднення. У DESTИНАЦІЇ повинні бути методичні вказівки та нормативи з мінімізації світлового та шумового забруднення. DESTИНАЦІЯ стимулюватиме підприємства слідувати цим вказівкам та нормативам.

Д.12. Екологічний транспорт. У DESTИНАЦІЇ повинна бути програма збільшення використання екологічного (чинить менший вплив на природу) транспорту, включаючи громадський транспорт та переміщення в рамках активного відпочинку (наприклад, пішохідні та велосипедні прогулянки).

Дані критерії можуть стати початковим етапом впровадження принципів сталого розвитку як стандартної практики у всіх формах туризму в Україні.

Висновки. Як підсумок, слід зазначити, що практичне застосування всіх критеріїв доцільно зробити якнайбільше широким, крім особливих випадків, коли той чи інший критерій не застосовується з об'єктивних причин. Так, застосування критеріїв може бути обмежене в силу специфіки тієї чи іншої туристичної DESTИНАЦІЇ або місцевого регулюючого туристичного органу, місцевих особливостей управління, природних, соціальних, економічних чи культурних умов. Зрозуміло, що у випадку невеликих DESTИНАЦІЙ та спільнот обмеженість ресурсів може перешкоджати повноцінному застосуванню всіх критеріїв. Оскільки DESTИНАЦІЯ є сукупністю великої кількості різноманітних підприємств, організацій та окремих людей, застосування цих критеріїв має спиратися на докладний розгляд/ретельну оцінку кумулятивного ефекту їхньої діяльності.

1. Горбаль Н.І., Когут У.І., Лілянова А.В. Розвиток туристичної галузі України в умовах євроінтеграції. Бізнес-інформ. 2018. №4. С.139-145.

2. Гальцова О.Л., Юрченко Н.І. Основні аспекти туристичної галузі України в період євроінтеграції. Приазовський економічний вісник. 2019. №4(15). С.310-313.

3. Шерстюк Р., Владімір О., Дудкін П., Дудкіна О. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток туризму в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. № 2(25). С. 641-652.

4. Юхновська Ю.О. Вплив глобалізації та євроінтеграції на туристичну галузь України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. №23(2). С. 147-152.
5. Alvarez M. D., Campo S. The influence of political conflicts on country image and intention to visit: A study of Israel's image. *Tourism Management*. 2014. № 40. P. 70–78.
6. Book B. Traveling through cyberspace: tourism and photography invirtual worlds. *Tourism & photography: Still visions - changing lives conference*. 2003. №1. P. 1-24.
7. Kostynets Iu., Kostynets V., Baranov V. Pent-up demand effect at the tourist market. *Journal of Scientific Papers Economics & Sociology*. 2020. Vol. 13 (2). P. 274-283.
8. Lowi T. Four System of Policy, Politics and Choice. *Public Administration Review*. 1972. № 32/4. P.298-310.
9. Melnychenko S., Bosovska M., Okhrimenko A. The Formation of a Nation Tourism Brand Of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. №7(2). P.161-169.
10. Phillip S., Hunter C., Blackstock K. A typology for defining agritourism. *Tourism Management*. 2010. №31. P. 754–758.
11. Wallace H., Wallace W., Pollack M. *Policy-Making in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 570 p.

-
1. Horbal N.I., Kohut U.I., Lilianova A.V. Rozvytok turystychnoi haluzi Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Development of the tourist industry of Ukraine in the conditions of European integration]. *Biznes-inform [Business-inform]*. 2018. №4. 139-145 [in Ukrainian].
 2. Haltsova O.L., Yurchenko N.I. Osnovni aspekty turystychnoi haluzi Ukrainy v period yevrointehratsii. [The main aspects of the tourist industry of Ukraine during the period of European integration]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk [Pryazovsky Economic Bulletin]*. 2019. №4 (15). 310-313.
 3. Sherstiuk R., Vladimir O., Dudkin P., Dudkina O. Vplyv pandemii COVID-19 na rozvytok turyzmu v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh vyryshennia [Impact of the COVID-19 pandemic on the development of tourism in Ukraine: problems and ways to solve them]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava [Socio-economic problems and the state]*. 2021. № 2(25). 641-652.
 4. Iukhnovska Yu.O. Vplyv hlobalizatsii ta yevrointehratsii na turystychnu haluz Ukrainy [Impact of globalization and European integration on the tourism industry of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu [Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University]*. 2019. №23(2). 147-152.
 5. Alvarez M. D. (2014). Campo S. The influence of political conflicts on country image and intention to visit: A study of Israel's image. *Tourism Management*, 40, 70–78.
 6. Book B. (2003). Traveling through cyberspace: tourism and photography invirtual worlds. *Tourism & photography: Still visions - changing lives conference*, 1, 1-24.
 7. Kostynets Iu., Kostynets V., Baranov V. (2020). Pent-up demand effect at the tourist market. *Journal of Scientific Papers Economics & Sociology*, 13 (2), 274-283.
 8. Lowi T. (1972). Four System of Policy, Politics and Choice. *Public Administration Review*, 32/4, 298-310.
 9. Melnychenko S., Bosovska M., Okhrimenko A. (2021). The Formation of a Nation Tourism Brand Of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(2), 161-169.
 10. Phillip S., Hunter C., Blackstock K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31, 754–758.
 11. Wallace H., Wallace W., Pollack M. (2005). *Policy-Making in the European Union*. Oxford: Oxford University Press.